

vermiste een akte in de registers van de burgerlijke stand is ingeschreven, gerekend te zijn ingegaan op de dag van inschrijving.

Mede van die dag lopen de verjarings- en vervaltermijnen, ingaande op het tijdstip van kennisneming van het overlijden, tenware de belanghebbende bewijst eerst op een latere dag van het overlijden kennis te hebben gedragen, in welk geval zij lopen van die latere dag.

Artikel 11.

Indien van het bestaan van een vermiste blijkt, nadat van diens overlijden een akte is ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand en zijn echtgenoot inmiddels is hertrouwd, is door laatstbedoeld huwelijk het eerdere huwelijk ontbonden.

Artikel 12.

Indien van het bestaan van een vermiste blijkt, nadat van diens overlijden een akte is ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand, kunnen handelingen, door zijn echtgenote verricht na de inschrijving, doch voordat van het bestaan van de vermiste is gebleken, niet worden aangetast uit hoofde van het ontbreken van machtiging als bedoeld in de artikelen 169 en 180 van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 13.

Indien van het bestaan van een vermiste blijkt, nadat van diens overlijden een akte is ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand, heeft deze alleen recht om zijn zaken terug te vorderen, in de staat waarin zij zich alsdan bevinden, mitsgaders de opbrengst van die zaken welke vervreemd zijn, of wel de zodanige welke daaruit zijn aangekocht, alles echter zonder enige vruchten of inkomsten.

Artikel 14.

Indien van het bestaan van een vermiste blijkt, nadat van diens overlijden een akte is ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand, kan de schuldenaar, wiens schuld opeisbaar is geworden door het bij die akte vastgestelde overlijden, het deswege betaalde niet terugvorderen. Tegenprestaties jegens die schuldenaar, afhankelijk van het leven van vorenbedoelde vermiste, zijn niet verschuldigd, voorzover deze vervallen zijn tussen het in voormelde akte uitgedrukte tijdstip van overlijden en dat, waarop van het bestaan van de vermiste is gebleken.

Ingeval de schuldenaar door het betaalde niet volledig is gekweten van de verplichtingen, die op hem zouden hebben gerust indien van het bestaan van de vermiste niet ware gebleken, komt het betaalde in mindering op hetgeen hij de vermiste verschuldigd mocht zijn, dan wel op hetgeen hij verschuldigd zal zijn, wanneer de vermiste later overlijdt.

Artikel 15.

Indien van het bestaan van een vermiste blijkt, nadat van diens overlijden een akte is ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand, houdt een op grond van een wettelijke bepaling verleend pensioen of rente op met een door het orgaan, dat het pensioen of de rente verleende, te bepalen datum.

Artikel 16.

In het geval, voorzien in artikel 13, wordt het ingevolge de Successiewet (wet van 13 Mei 1859, *Staatsblad* no. 36, zoals deze later is gewijzigd) geheven recht, met de verhogingen en boeten, teruggegeven.

Artikel 17.

Indien een rechterlijk gewijsde, waarbij aanvulling van de registers van de burgerlijke stand met een overlijdensakte van een vermiste wordt gelast, overeenkomstig artikel 73 van het Burgerlijk Wetboek is ingeschreven, zijn de artikelen 9 tot en met 16 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 18.

Ieder is verplicht aan de Minister van Justitie of aan degene, die hem vervangt, mondeling of schriftelijk de inlichtingen te verstrekken en de bescheiden over te leggen, waarvan de verstrekking of de overlegging in verband met de uitvoering van deze wet door of vanwege hem wordt gevorderd.

Hij, die opzettelijk niet voldoet aan een verplichting, bedoeld in het voorgaande lid, dan wel door handelen of nalaten opzettelijk bewerkt of opzettelijk medebewerkt, dat aan zodanige verplichting niet wordt voldaan, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van ten hoogste tienduizend gulden. De in dit lid strafbaar gestelde feiten worden beschouwd als misdrijven.

Hij aan wiens schuld het te wijten is dat niet wordt voldaan aan een verplichting, bedoeld in het eerste lid, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste duizend gulden. De in dit lid strafbaar gestelde feiten worden beschouwd als overtredingen.

Artikel 19.

Deze wet laat onverkort de geldende bepalingen inzake de verklaring van vermoedelijk overlijden, alsmede die inzake inschrijving in de registers van de burgerlijke stand van akten betreffende het overlijden van vermisten.

Artikel 20.

Wij behouden Ons voor bij algemene maatregel van bestuur te regelen, wat verder nodig is voor de uitvoering van deze wet.

Artikel 21.

Het besluit van 16 December 1941 van de Secretarissen-Generaal van de Departementen van Justitie en van Binnenlandse Zaken over het opmaken van akten betreffende het overlijden van militair personeel der Nederlandse Zee- en Landmacht, *Verordeningenblad* 1941, no. 228, vervalt.

Artikel 22.

Deze wet treedt in werking met ingang van de dag na die harer afkondiging.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te

De Minister van Justitie,

De Minister van Binnenlandse Zaken,

De Minister van Financiën,

495. 3.

MEMORIE VAN TOELICHTING

Inleiding.

Tengevolge van de oorlogsomstandigheden en de maatregelen van de bezetter hebben tal van personen hun woonplaats verlaten en zijn aldaar na de bevrijding van ons vaderland niet teruggekeerd, terwijl van hun bestaan ook niet meer is gebleken. In vele gevallen, b.v. als het betreft personen, van wie bekend is, dat zij naar een concentratiekamp zijn gevoerd, moet met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid worden aangenomen, dat zij zijn overleden, zonder dat nochtans van het overlijden een akte is of kan worden opgemaakt.

In de voorsz. gevallen zou, ingevolge de artikelen 523 e.v. B.W. een vonnis van vermoedelijk overlijden kunnen worden

verkregen. Een dergelijk vonnis kan om twee redenen worden uitgelokt: hetzij om de boedel van de afwezige te verdelen, hetzij om aan de achtergebleven echtgenoot van de afwezige het sluiten van een nieuw huwelijk mogelijk te maken.

In het eerstbedoelde geval kan de procedure pas worden aangevangen, wanneer het bestaan van de afwezige gedurende 10 of 5 jaar onzeker is, zulks naar gelang hij vóór zijn vertrek al of geen orde op zaken had gesteld. Verkorting van deze termijn kent de wet slechts, indien de onzekerheid van het bestaan verband houdt met een ramp aan een vaartuig of luchtvaartuig overkomen (art. 1 Wet van 26 Maart 1920, *Staatsblad* 148, laatstelijk gewijzigd bij de Wet van 29 Juni 1925, *Staatsblad* 309), doch deze bepaling zal op de oorlogsslachtoffers zelden van toepassing zijn. Nadat het vonnis is verkregen, ontstaat aanvankelijk een tijdperk van vermoedelijke erfopvolging, gedurende welke de vermoedelijke erfgenamen een positie innemen, die te vergelijken is met die van een vruchtgebruiker (art. 530 B.W.); daarmede beoogt de wet om, rekening houdend met de mogelijkheid van terugkeer, voor de afwezige de nodige waarborgen te scheppen. In het algemeen gaat de vermoedelijke erfopvolging pas na verloop van 30 jaren, te rekenen van het tijdstip waarop van het bestaan van de afwezige niet meer is gebleken, in een definitieve erfopvolging over.

Een vonnis van vermoedelijk overlijden, dat de achtergebleven echtgenoot in staat stelt te hertrouwen, kan, behoudens in het geval voorzien in artikel 1 der wet van 26 Maart 1920, slechts worden verkregen, indien het bestaan van de afwezige gedurende 10 jaren onzeker is.

De procedure is in alle voornoemde gevallen bovendien tamelijk langdurig en kostbaar, omdat zij aan de formaliteit van openbare dagvaarding is gebonden.

Bovengeschetste regeling moet nu met betrekking tot de slachtoffers van deportatie en oorlogsgeweld als weinig doeltreffend worden beschouwd. De zeer hoge graad van waarschijnlijkheid, dat de afwezige is overleden, rechtvaardigt in deze gevallen een snellere afdoening. In verreweg de meeste gevallen is de kans op terugkeer praktisch uitgesloten en behoren de nagelaten betrekkingen thans terstond en ten volle de rechten te kunnen doen gelden, die zij aan het overlijden van de afwezige ontleen.

Anderzijds moet het ontoelaatbaar worden geacht om ieder, die in de loop van de oorlog zijn woonplaats in Nederland heeft verlaten en omtrent wiens bestaan men sedert de bevrijding van ons land niets meer heeft vernomen, met één pennestreek overleden te verklaren. Immers men mag niet uit het oog verliezen, dat ten aanzien van verscheidene duizenden personen, die zich grotendeels in Oost-Europa zouden bevinden, rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid, dat zij te eniger tijd van hun bestaan doen blijken. Derhalve is het noodzakelijk, ieder geval afzonderlijk te beoordelen.

Deze eis van individuele behandeling maakt het, zoal niet onuitvoerbaar dan toch ongewenst, om voor het overleden verklaren van ieder vermist oorlogsslachtoffer rechterlijke inmenging te eisen. Zulks toch zou, gezien het zeer grote aantal gevallen, aanleiding geven tot overbelasting van de rechterlijke macht.

Om dezelfde reden geeft ook de procedure tot aanvulling van de registers van de burgerlijke stand overeenkomstig de artikelen 70 e.v. B.W. geen oplossing voor het onderwerpelijke probleem. In haar huidige vorm leent deze procedure zich daartoe trouwens in het geheel niet, blijkens het arrest van de Hoge Raad van 14 Februari 1947 (cassatie in het belang der wet). De Hoge Raad besliste, dat in beginsel slechts de ambtenaar van de burgerlijke stand der gemeente, waar het overlijden plaats had, bevoegd is tot het opmaken van een akte van overlijden en dat de bevoegdheid van de rechter tot aanvulling van de registers haar grenzen vindt in de voorschriften, die de taak van de ambtenaar van de burgerlijke stand om in te schrijven bepalen. In verband met deze uitspraak behoort de weg, die ingeslagen werd bij het K.B. van 19 November 1945, *Staatsblad* F 281, en waarmede werd beoogd de procedure van art. 70 e.v. B.W. te verruimen, door het initiatief tot het aanhangig maken van dit geding mede in handen van het openbaar ministerie te leggen, te worden verlaten, althans voorzover het betreft het opmaken van overlijdensakten van gedeporteerde personen. Voormeld K.B. is daartoe echter niet beperkt, doch heeft een ruimer strekking; uit dien hoofde kan het node worden gemist, zolang een in het voornemen liggende her-

ziening van art. 70 e.v. B.W. niet heeft plaats gehad. In afwachting daarvan behoort het K.B. derhalve te worden gehandhaafd.

Vorenstaande overwegingen hebben geleid tot de samenstelling van het thans ingediende ontwerp van wet. Daarbij is uitgegaan van de gedachte, dat door of vanwege de Minister van Justitie aangifte kan worden gedaan bij de ambtenaar van de burgerlijke stand van het overlijden van de vermiste oorlogsslachtoffers. Het ligt in het voornemen om de uitvoering daarvan in handen te leggen van een speciaal daartoe in het leven te roepen organisatie, welke taak en bevoegdheid bij algemene maatregel van bestuur zullen worden geregeld.

Tussen het tijdstip van aangifte en dat van opmaken en inschrijven van de overlijdensakte verloopt enige tijd, gedurende welke bezwaren tegen de aangifte kunnen worden opgeworpen. De vraag of deze bezwaren gegrond zijn, is aan het oordeel van de rechterlijke macht overgelaten.

Is de akte van overlijden eenmaal in de registers van de burgerlijke stand ingeschreven, dan wordt daarmede ten aanzien van iedereen volledig bewezen, dat de vermiste is overleden; tegenbewijs kan echter nog te allen tijde worden geleverd.

Voor de uitwerking van deze beginselen moge worden verwezen naar de toelichting op de afzonderlijke artikelen.

Toelichting op de afzonderlijke artikelen.

Artikel 1.

Teneinde de redactie van de wet te vereenvoudigen, zijn een tweetal definities vooropgesteld.

Art. 519 B.W. verstaat onder een „afwezige” ieder, die zijn woonplaats verlaat zonder orde op zaken te stellen. Is bovendien het bestaan van de afwezige onzeker, dan kan zulks, — onverschillig of hij al dan niet orde op zaken had gesteld —, na verloop van bepaalde tijd grond opleveren voor het uitspreken van een vonnis van vermoedelijk overlijden, gelijk in de inleiding reeds is uiteengezet. Om te doen uitkomen, dat de thans voorgestelde regeling los staat van die, vervat in het Burgerlijk Wetboek, kwam het raadzaam voor de term „afwezige” in het ontwerp niet te bezigen, doch te spreken van „vermiste”.

De definitie van het begrip „vermiste” bepaalt, welke personen binnen de greep van dit wetsontwerp worden gebracht. Dat zijn allen, die tussen 9 Mei 1940 en 1 Juni 1945 hun woonplaats in Nederland hebben verlaten, alsmede degenen, die geacht kunnen worden gedurende voornoemd tijdvak in hun binnen Nederland gelegen woonplaats door oorlogsgeweld te zijn getroffen. Men denke aan het geval van iemand, die onvindbaar is, sedert zijn woning tengevolge van een bombardement is verwoest.

Steeds is de eis, dat er goede gronden moeten bestaan om te vermoeden, dat de betrokkene is overleden. Dit laatste vloeit nog niet voort uit het enkele feit, dat sedert de bevrijding van ons land geen tijding van het in leven zijn van de vermiste werd ontvangen. Zo is het zeer wel denkbaar, dat een N.S.B.-er, die omstreeks 5 September 1944 zijn woonplaats in Nederland verliet, thans nog in leven is, doch zich verborgen houdt en mitsdien opzettelijk niet van zijn bestaan doet blijken. Men zal dus van geval tot geval de bijzondere omstandigheden in aanmerking moeten nemen, al eer de conclusie gewettigd is, dat er een vermoeden van overlijden bestaat.

De in het ontwerp genoemde data omsluiten een iets ruimer tijdvak dan dat van het oorlogsgebeuren, doordat de eindtermijn enkele weken later is gesteld dan die van de bevrijding van ons land. Dit is geschied omdat de mogelijkheid niet geheel uitgesloten moet worden geacht, dat zich enkele gevallen van vermissing hebben voorgedaan in de eerste dagen na de bevrijding, toen nog niet overal geordende toestanden heersten. Het scheen onredelijk deze gevallen buiten het bereik van dit ontwerp te houden.

Het begrip „woonplaats” is aldus gedefinieerd, dat het niet slechts omvat de woonplaats in de zin van artikel 74 B.W., doch mede de feitelijke verblijfplaats in Nederland van de gehuwde vrouw, die niet van tafel en bed is gescheiden, en die van de minderjarige of onder curatele gestelde, indien de echtgenoot, respectievelijk de wettelijke vertegenwoordiger, zich in het buitenland bevindt. Vorenbedoelde personen, die een z.g. afhankelijke woonplaats hebben, zouden dan immers ingevolge artikel 78 B.W. woonplaats hebben in het buitenland, hoewel hun feitelijke verblijfplaats in Nederland is gelegen; indien zij gedurende de bezetting zijn gedeporteerd en niet weergekeerd,

behoort het mogelijk te zijn, dat ook omtrent hun overlijden een akte wordt opgemaakt.

Artikel 2.

De aangifte geschiedt volgens nader bij algemene maatregel van bestuur te stellen regelen (vgl. art. 20).

Het spreekt vanzelf, dat geen aangifte overeenkomstig dit artikel wordt gedaan, indien blijkt, dat een overlijdensakte reeds bestaat; door de akte staat dan immers het overlijden rechtens vast en het geval, bedoeld in art. 1, dat het overlijden slechts middellijk, door een vermoeden, kan worden bewezen, doet zich dan niet voor.

Denkbaar is echter, dat van iemand, die hier te lande als vermist wordt aangemerkt, weliswaar destijds in het buitenland een akte van overlijden is opgemaakt, doch dat de nagelaten betrekkingen van het bestaan van deze akte niet op de hoogte zijn en zich, door onbekendheid met de plaats van overlijden, daaromtrent practisch ook niet op de hoogte kunnen stellen. Bovendien kan de akte inmiddels door oorlogsgeweld zijn tenietgegaan. In al die gevallen behoort het mogelijk te zijn om hier te lande alsnog een overlijdensakte op te maken.

Mocht achteraf van het bestaan van een buitenlandse overlijdensakte blijken, en de daarin vervatte gegevens — b.v. wat betreft plaats of tijdstip van het overlijden — afwijken van de Nederlandse akte, dan zal, desgeraden, later aanvulling of verbetering van het register van de burgerlijke stand kunnen worden gevraagd krachtens de artikelen 70 e.v. B.W.

Nog moge hier worden opgemerkt, dat in enkele gevallen door Nederlandse ambtenaren van de burgerlijke stand uit praktische overwegingen overlijdensakten zijn opgemaakt, zonder dat daarvoor een wettelijke basis aanwezig was. In die gevallen zou, indien dit ontwerp wet wordt, opnieuw aangifte kunnen worden gedaan, waarbij de vorenbedoelde voorlopige overlijdensakte van nut zal kunnen zijn om de inhoud der aangifte vast te stellen.

Artikel 3.

1ste lid. Hier worden de gegevens opgesomd, die in de aangifte moeten worden vermeld, zij het dat daaraan is toegevoegd de beperking: „zo nauwkeurig mogelijk”. In sommige gevallen toch zal de identiteit van de vermiste vaststaan en voldoende kunnen worden omschreven, hoewel een of meer gegevens niet of niet volledig bekend zijn.

De laatstbekende woonplaats in de zin van art. 1 van het ontwerp moet steeds worden genoemd, waarmede dan tevens komt vast te staan bij welke ambtenaar van de burgerlijke stand de aangifte moet worden gedaan.

2de lid. Voorts moet steeds worden vermeld het tijdstip van overlijden. Dit tijdstip kan van groot belang zijn, omdat het beslissend is voor tal van vragen, b.v. wanneer het huwelijk van de vermiste is ontbonden, en wie als erfgenamen kunnen optreden. Zelden zal het tijdstip van overlijden nauwkeurig kunnen worden vastgesteld. Omdat echter ten deze in geen geval onzekerheid mag blijven bestaan, behoort de wet het tijdstip te fixeren. De bepaling van het ontwerp is, hoewel in redactie verschillend, naar de inhoud in overeenstemming met het te dezer zake in art. 524 B.W. gestelde; immers als men sedert het vertrek uit de woonplaats niets meer van de vermiste heeft vernomen, vallen de dag van vertrek en die van de laatste tijding van zijn leven samen.

3de lid. Men vergelijkte hierbij het bepaalde in art. 51 B.W.

Artikel 4.

De publicatie heeft ten doel, belanghebbenden van de inhoud der aangifte in kennis te stellen, opdat zij zich daartegen desgeraden kunnen verzetten overeenkomstig de artikelen 6 en 7. In het algemeen zal worden volstaan met een publicatie in de Nederlandse Staatscourant, doch in sommige gevallen zal het wellicht wenselijk blijken om aan de aangifte in breder kring bekendheid te geven, b.v. indien onzekerheid bestaat omtrent het tijdstip waarop de vermiste zijn laatstbekende woonplaats in Nederland heeft verlaten.

De bekendmaking behoeft niet meer gegevens te bevatten, dan nodig zijn, opdat belanghebbenden in hun verweer niet worden geschaad. Derhalve zal in beginsel publicatie van het in art. 3, eerste lid, genoemde voldoende zijn.

Artikel 5.

De ambtenaar van de burgerlijke stand gaat niet terstond na de aangifte tot het opmaken van een overlijdensakte over, doch wacht daarmede in ieder geval, totdat zes maanden zijn verstreken sedert de dagtekening van de Nederlandse Staatscourant, waarin werd bekendgemaakt, dat aangifte is gedaan.

Deze wachttijd van zes maanden beoogt belanghebbenden in de gelegenheid te stellen hun bezwaren tegen de aangifte kenbaar te maken, voordat de akte van overlijden wordt ingeschreven. Indien de belanghebbenden geen bezwaren tegen de aangifte aanvoeren, gaat de ambtenaar van de burgerlijke stand na het verstrijken van de vorenbedoelde zes maanden tot inschrijving van een overlijdensakte over; doen zij dit wel, dan zal de rechter eerst over de gegrondheid van de opgeworpen bezwaren moeten beslissen, vóórdat inschrijving van een overlijdensakte kan volgen. (Vgl. art. 7, derde lid, en de beginwoorden van art. 5).

De reden van voorschreven regeling is, dat na de inschrijving van de overlijdensakte de vermiste rechtens als overleden wordt beschouwd. Mitsdien kunnen zij, die erfgenamen zijn op het tijdstip van overlijden, dat in de akte wordt genoemd, hun rechten op de nalatenschap van de vermiste doen gelden. Denkbaar is echter, dat het in de aangifte genoemde tijdstip van overlijden wordt betwist en dat een wijziging van dit tijdstip tot gevolg heeft, dat andere personen tot de nalatenschap gerechtigd zijn. Om de rechten van laatstbedoelde personen afdoende te waarborgen, behoort in een dergelijk geval een uitspraak van de rechter aan de inschrijving van de overlijdensakte vooraf te gaan.

Artikel 6.

De rechtbank beslist op verzoek van belanghebbenden of op vordering van het openbaar ministerie over de grieven, die tegen de aangifte worden opgeworpen. De rechtbank is niet alleen bevoegd de aangifte aan te vullen of te verbeteren, doch zij kan de aangifte ook vernietigen, b.v. indien zij van oordeel is, dat er aanwijzingen zijn, dat de afwezige nog in leven is. Door de vernietiging van de aangifte blijft dan het opmaken van een akte van overlijden achterwege (vgl. art. 7, derde lid.). Indien echter later nieuwe feiten aan het licht komen, waaruit het vermoeden kan worden geput, dat de vermiste toch is overleden, zal dat aanleiding kunnen zijn om opnieuw aangifte te doen.

Het feit, dat een verzoekschrift is ingediend of een vordering is ingesteld, moet binnen zes maanden na dagtekening van de Nederlandse Staatscourant, waarin werd bekend gemaakt dat aangifte is gedaan, aan de ambtenaar van de burgerlijke stand worden betekend, opdat voornoemde ambtenaar wete, dat hij niet tot inschrijving van de overlijdensakte mag overgaan voordat de uitspraak van de rechter kracht van gewijsde heeft verkregen.

Aan de Minister van Justitie worden afschriften gezonden zowel van de voormelde verzoekschriften en vorderingen als van de daarop gegeven beslissingen (art. 7, derde lid). Daardoor wordt het mogelijk een behoorlijke administratie te voeren van de behandelde gevallen, terwijl de rechterlijke uitspraken bovendien somtijds van invloed zullen kunnen zijn op de aangiften betreffende andere vermisten.

Artikel 7.

Op de procedure tot aanvulling, verbetering of nietigverklaring der aangifte zijn de wettelijke bepalingen betreffende de procedure tot aanvulling of verbetering der akten van de burgerlijke stand van overeenkomstige toepassing verklaard, met uitzondering van het voorschrift van art. 830 Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering. De daar vereiste dagvaarding tot het oproepen van belanghebbende partijen is vervangen door een eenvoudige oproeping bij brief van de griffier (vgl. art. 1, tweede lid, van het K.B. van 19 November 1945, *Staatsblad* F 281).

Rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid, dat verschillende belanghebbenden, die onderling tegenstrijdige belangen hebben, tegen de aangifte wensen op te komen. De rechtbank zal van hun aller grieven kennis moeten nemen, voordat zij een uitspraak over de aangifte doet, doch zolang geen zes maanden verstreken zijn, sedert de dagtekening van de Nederlandse Staatscourant, waarin het feit van aangifte

werd bekendgemaakt, bestaat er geen zekerheid, dat alle belanghebbenden opgekomen zijn. Gelet op het vorenstaande is in het ontwerp bepaald, dat geen uitspraak zal worden gedaan alvorens de voorzegde termijn van zes maanden is verstreken.

Na het in kracht van gewijsde gaan van de rechterlijke uitspraak, waarbij het verzoek of de vordering is afgewezen, maakt de ambenaar van de burgerlijke stand van de aangifte een akte op; is bij de uitspraak de aangifte aangevuld of verbeterd, dan wordt een akte opgemaakt van de aldus aangevulde of verbeterde aangifte, terwijl bij vernietiging der aangifte het opmaken van een overlijdensakte achterwege blijft.

Artikel 8.

Is van de aangifte eenmaal een akte opgemaakt, die in de registers van overlijden is ingeschreven, dan heeft deze akte hetzelfde effect, dat in het Burgerlijk Wetboek wordt toegekend aan de akten en aan de daarvan afgegeven uittreksels uit de registers van de burgerlijke stand, d.w.z., de uittreksels bewijzen volledig ten aanzien van iedereen, dat de daarin genoemde vermiste is overleden. Alle gevolgen, die de wet aan het overlijden verbindt, zullen mitsdien, voor zover in dit ontwerp niet anders wordt bepaald, worden geacht te zijn ingetreden op het tijdstip van overlijden, waarvan in de akte melding is gemaakt.

Tegenbewijs kan echter nog te allen tijde worden geleverd, terwijl voorts verbetering van het register van de burgerlijke stand kan worden verzocht, waartoe dan de procedure, bedoeld in de artikelen 70 e.v. B.W., moet worden gevolgd.

Artikel 9.

Op grond van de definitie, die art. 84 van het Besluit herstel rechtsverkeer van „afwezige” geeft, zou wellicht enige twijfel kunnen rijzen, of een ingevolge art. 85 van dit Besluit benoemde bewindvoerder wel vertegenwoordigingsbevoegdheid heeft, indien achteraf blijkt, dat de afwezige reeds overleden was. Omdat de ingevolge deze wet opgemaakte overlijdensakten steeds een in het verleden liggende datum van overlijden zullen inhouden, is, te allen overvloed en ter wegneming van iedere onzekerheid, art. 9 ontworpen.

Artikel 10.

Iste lid. Indien ingevolge een wetsbepaling of een beding een recht ontstaat op het tijdstip van overlijden of wel zekere tijd na dit tijdstip, wordt dit recht geacht te zijn ontstaan op — onderscheidenlijk zekere tijd na — de datum van overlijden, zoals deze in de akte is vermeld. Mitsdien zal b.v. de achtergebleven echtgenote van de vermiste krachtens art. 91 B.W. 300 dagen na dit tijdstip de bevoegdheid hebben verkregen om te hertrouwen.

Meestal echter zullen de aldus verkregen rechten aan een bepaalde wettelijke verjarings- of vervaltermijn gebonden zijn, terwijl zij somtijds ook krachtens overeenkomst op straffe van verval binnen zekere tijd zullen moeten worden uitgeoefend. Daadwerkelijke uitoefening is echter pas mogelijk, nadat de overlijdensakte is ingeschreven; derhalve zouden de belanghebbenden worden geschaad, indien er tussen het tijdstip van overlijden, dat in de overlijdensakte is uitgedrukt en de dag van inschrijving van deze akte in de registers van de burgerlijke stand zo lange tijd is verlopen, dat inmiddels de verjarings- of vervaltermijn is verstreken. Om dit te voorkomen, bepaalt art. 10, dat de verjarings- of vervaltermijn eerst op de dag van inschrijving aanvangt. Op grond van de ontworpen bepaling zal dus b.v. door het opmaken van een boedelbeschrijving overeenkomstig art. 182 B.W. binnen drie maanden na inschrijving van de overlijdensakte worden voorkomen, dat de gemeenschap wordt gecontinueerd en het vruchtgenot krachtens art. 370 B.W. verloren gaat.

2de lid. Somtijds loopt de verjarings- of vervaltermijn niet van het tijdstip van overlijden, doch van het tijdstip van kennisgeving van het overlijden. (Vgl. art. 188, tweede lid, B.W.). In het ontwerp is de dag van inschrijving van de overlijdensakte met die van kennisgeving van het overlijden gelijkgesteld, doch de belanghebbende wordt toegelaten tot het bewijs, dat hij eerst op een latere dag van het overlijden heeft vernomen.

Artikel 11.

In de toelichting op artikel 8 is reeds naar voren gebracht, dat door de inschrijving van de overlijdensakte een zodanige

rechtstoestand ontstaat, dat de vermiste gelijk komt te staan met een overledene. Deze rechtstoestand wijkt echter voor tegenbewijs. Indien dus later blijkt, dat de vermiste nog in leven is, en diensentevolge de bewijskracht van de overlijdensakte wordt ontzenuwd, moet onder ogen worden gezien, welke de gevolgen van deze gewijzigde situatie zijn. Het ontwerp houdt daaromtrent enige bepalingen in (vgl. de artikelen 11 tot en met 16).

Het onderhavige artikel regelt deze gevolgen met betrekking tot het huwelijk van de vermiste. Omdat de overlijdensakte de dood van de vermiste bewijst, wordt diens huwelijk als ontbonden aangemerkt (art. 254, 1°. B.W.). Blijkt later, dat de vermiste nog in leven is, dan is daarmede tevens aange-toond, dat het huwelijk nog bestaat. Denkbaar is echter, dat de echtgenoot van de vermiste inmiddels is hertrouwd. Zonder uitdrukkelijke wetsbepaling zou het latere huwelijk dan vernietigbaar zijn ingevolge art. 84 en 141 B.W. Om dit te voorkomen is bepaald, dat in het vorenbedoelde geval het eerdere huwelijk ontbonden is; de aan dit artikel ten grondslag liggende gedachte is dezelfde als die van art. 254, 2°. B.W., waar ook het eerdere huwelijk wordt ontbonden door het sluiten van het latere. Wijziging van de tekst van art. 254 B.W., in diër voege dat ook de thans voorgestelde wijze van ontbinding van een huwelijk daarin wordt genoemd, kan beter worden vermeden, aangezien het onderhavige ontwerp door zijn strekking slechts van tijdelijke aard is.

Artikel 12.

Een vonnis van vermoedelijk overlijden heeft niet tot gevolg, dat het huwelijk van de afwezige als ontbonden wordt beschouwd (vgl. art. 254, 2°, en 549 e.v. B.W.). De echtgenote van de afwezige behoeft derhalve voor het verrichten van rechtshandelingen de machtiging, bedoeld in de artikelen 169 en 180 B.W.

Anders echter de echtgenote van een vermiste, wiens overlijdensakte is ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand. Haar huwelijk geldt als door de dood ontbonden en de uit de huwelijksband voortspruitende onbekwaamheid houdt op haar invloed te doen gelden. Indien achteraf aan de vrouw of aan degene met wie zij heeft gehandeld mocht blijken, dat de vermiste nog in leven is en dat dus het huwelijk nog bestaat, mag dit aan de rechtsgeldigheid van de inmiddels verrichte handelingen niet in de weg staan. Om dit uit te drukken is de onderhavige bepaling opgenomen.

Het is vanzelfsprekend, dat ingeval de achtergebleven echtgenote is hertrouwd, op de uit het latere huwelijk voortspruitende onbekwaamheid door deze bepaling geen inbreuk wordt gemaakt. Nog moge worden aangetekend, dat in vorenbedoeld geval, waarin immers het eerdere huwelijk door het sluiten van het latere werd ontbonden, uiteraard ook de huwelijks-gemeenschap met de weergekeerde echtgenoot niet langer voortbestaat. Wel zal het dan noodzakelijk zijn om nader vast te stellen, wat deze huwelijks-gemeenschap heeft omvat en hoeveel aan ieder echtgenoot toekomt, omdat de gemeenschap dan niet ontbonden is op het tijdstip, dat in de overlijdensakte als tijdstip van overlijden werd aangegeven, doch ten tijde van het aangaan van het latere huwelijk.

Artikel 13.

Dit artikel beheerst de vermogensrechtelijke gevolgen, die aan de terugkeer van de vermiste zijn verbonden. De redactie is ontleend aan art. 542 B.W.; zij, die de goederen onder zich hebben, worden gelijk gesteld met bezitters te goeder trouw (vgl. Voorduin, dl. III blz. 259 en dl. I, eerste stuk, blz. 405).

Artikel 14.

Iste lid. Een bijzondere voorziening is nog getroffen voor de schuldvorderingen, die door de inschrijving van een overlijdens-akte opeisbaar zijn geworden. Men denke hierbij in de eerste plaats aan rechten uit levensverzekerings- en pensioenovereenkomsten. Indien deze rechten eenmaal zijn uitgeoefend zal herstel in de vorige toestand, zo die al uitvoerbaar is, veelal zeer onereuze gevolgen hebben voor degenen, die de voordelen hebben genoten. Terugkeer van een vermiste, omtrent wiens overlijden een akte is ingeschreven, zal trouwens in de practijk slechts uiterst zelden voorkomen. Gelet op het vorenstaande schein het wenselijk voor die gevallen te bepalen, dat de rechtsbetrekking als geëindigd wordt beschouwd.

Zo zal dus de verzekeringsmaatschappij noch de uitgekeerde som kunnen terugvorderen, noch ook de premies kunnen invorderen, die na het in de overlijdensakte uitgedrukte tijdstip van overlijden zijn vervallen. Uiteraard kan de verzekeringsmaatschappij later, na het overlijden van de teruggekeerde vermiste, niet opnieuw tot betaling worden aangesproken; daartegen waakt art. 1422 B.W.

2de lid. Indien de schuldenaar gehouden is tot het doen van periodieke uitkeringen, of wel, zoals dit bij de z.g. „ideaalpolis” het geval is, aanvankelijk verplicht is tot het doen van periodieke uitkeringen en bovendien na enige tijd tot uitkering van een som ineens, ligt de zaak enigszins anders. Er is dan geen aanleiding om de schuldenaar in alle gevallen ten volle van zijn verplichtingen ontheven te achten.

Weliswaar zal ook dan terugbetaling door de bevoordeelde van het genoten bedrag veelal redelijkerwijze niet kunnen worden gevergd, doch somtijds zal verrekening van het betaalde met hetgeen de schuldenaar aan de teruggekeerde verschuldigd mocht zijn, mogelijk zijn; men denke b.v. aan een werkgever, die een weduwepensioen heeft uitgekeerd, terwijl de werknemer uit hoofde van rechtsherstel nog loonaanspraken zou kunnen doen gelden. In een dergelijk geval staat de ontworpen regeling verrekening toe.

Overigens is verrekening slechts toegelaten met datgene, wat de schuldenaar zal blijken verschuldigd te zijn, indien de teruggekeerde later overlijdt. De omvang van laatstbedoelde verplichting wordt uiteraard door verschillende factoren beïnvloed, b.v. door de omstandigheid of de vermiste, na terugkeer, achterstallige premies heeft aangezuiverd en het betalen van premie al of niet heeft voortgezet. Mocht zich in de praktijk eens bij uitzondering een dergelijk geval voordoen, dan mag worden aangenomen, dat partijen wel steeds een overeenkomst zullen sluiten om hun wederzijdse rechten en verplichtingen, alsmede de wijze waarop het betaalde zal worden verrekend, te regelen.

Artikel 15.

Terwijl bij de regeling in het voorgaande artikel meer in het bijzonder gedacht is aan zuiver privaatrechtelijke verhoudingen, beheerst art. 15 de gevallen, waarin krachtens wetsbepaling pensioen is verleend, dan wel krachtens de sociale wetten een verzekeringsrente is toegekend.

De ontworpen regeling sluit ten nauwste aan bij de bestaande bepalingen, welke voorzien in het geval, dat een vermiste, aan wiens betrekkingen een tijdelijk weduwen- en wezenpensioen is verleend, in leven blijkt te zijn. (Vgl. art. 113 der Pensioenwet 1922, *Staatsblad* no. 240, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 23 November 1946, *Staatsblad* no. G 335, en art. 36 der Militaire Weduwenwet 1922, *Staatsblad* no. 337, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 11 Mei 1946, *Staatsblad* no. G 121). Nadat een overlijdensakte ingevolge de bepalingen van dit ontwerp is opge maakt, wordt weliswaar een definitief pensioen toegekend, doch indien de vermiste terugkeert behoren de gevolgen daarvan op overeenkomstige wijze te worden geregeld als ware het slechts een tijdelijk pensioen geweest.

De toepassing der bestaande bepalingen omtrent tijdelijk pensioen heeft in de loop der jaren nimmer tot moeilijkheden aanleiding gegeven. Derhalve mag worden verwacht, dat de overneming dezer regeling in het onderhavige ontwerp in de praktijk eveneens zal voldoen. Omdat aan het orgaan volle vrijheid wordt gelaten de datum vast te stellen, waarop het pensioen of de rente eindigt, zal in alle gevallen een billijke oplossing kunnen worden gevonden. Indien b.v. de teruggekeerde krachtens rechtsherstel aanspraak op vergoeding kan maken, zal de datum waarop het pensioen of de rente ophoudt, in het verleden kunnen worden bepaald, waardoor verrekening mogelijk wordt; komen de teruggekeerde dergelijke aanspraken niet toe, dan zal vorenbedoelde datum in het algemeen niet vroeger worden gesteld dan het tijdstip van terugkeer, hetgeen in overeenstemming is met de tegenwoordige praktijk.

Artikel 16.

Artikel 4, eerste lid, der Successiewet (wet van 13 Mei 1859, *Staatsblad* no. 36, zoals deze later is gewijzigd) bepaalt, dat

teruggave van het ingevolge die wet geheven recht, met verhogingen en boeten, volgt, indien een afwezige na de verklaring van vermoedelijk overlijden terugkeert. Hetzelfde behoort te gelden na terugkeer van een vermiste, omtrent wiens overlijden een akte was ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand.

Artikel 17.

Voordat de H.R. in het in de inleiding besproken arrest van 14 Februari 1947 deze praktijk aan banden legde, is het herhaaldelijk voorgekomen, dat bij rechterlijk gewijsde aanvulling van de registers van de burgerlijke stand ingevolge art. 70 B.W. met een overlijdensakte van een vermiste is gelast.

Het onderhavige artikel strekt, om ten aanzien van dergelijke beslissingen de artikelen 9 tot en met 16 te doen gelden.

Artikel 18.

Voor de uitvoering van deze wet zal in belangrijke mate gebruik gemaakt kunnen worden van de talrijke gegevens omtrent oorlogsslachtoffers, die door het Nederlandse Rode Kruis zijn bijeengebracht.

Echter kunnen zich ook bescheiden bevinden in handen van personen of instellingen, die onwillig mochten blijken daarvan inzage te verstrekken, terwijl de gegevens somtijds bovendien mondelinge of schriftelijke aanvulling zullen behoeven. Om in alle gevallen een zo goed mogelijke uitvoering van de wet te verzekeren, is het onderhavige artikel opgenomen.

Artikel 19.

Deze bepaling is, zij het wellicht ten overvloede, opgenomen, om buiten twijfel te stellen, dat het ontwerp slechts een aanvullend karakter draagt. Al wordt dit ontwerp wet, dan zal hij, die het raadzaam acht de hem naar thans geldend recht toekomende bevoegdheden met betrekking tot een vermiste uit te oefenen, daarvan niet worden verstoken.

Zoo blijft b.v. de mogelijkheid open om van een militair, die als vermiste in de zin van dit ontwerp is te beschouwen, op grond van art. 61 B.W. en het K.B. van 1 April 1909, *Staatsblad* no. 87, het overlijden in de registers van de burgerlijke stand in te schrijven, dan wel, in geval de vermiste blijkt in Nederland overleden te zijn, aanvulling van de registers van de plaats van overlijden ingevolge art. 73 B.W. te verzoeken.

Artikel 20.

Reeds in de inleiding werd vermeld, dat het in de bedoeling ligt een organisatie in het leven te roepen, die met de uitvoering van de wet zal worden belast.

Artikel 21.

Het hier genoemde, uit de bezettingstijd daterende, besluit had ten doel voorzieningen te treffen voor de in 1940 gesneuvelde. Aan handhaving van dit besluit bestaat thans geen behoefte meer. (Vgl. voorts het K.B. van 1 April 1909, *Staatsblad* no. 87).

Artikel 22.

De urgentie der materie rechtvaardigt een spoedig in werking treden van de wettelijke regeling.

De Minister van Justitie,

J. H. VAN MAARSEVEEN.

De Minister van Binnenlandse Zaken,

BEEL.

De Minister van Financiën,

P. LIEFTINCK.